

СЕЋАЊЕ НА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ПИЛОТЕ АНТИФАШИСТЕ

Ј О С И П К Р И Ж А Ј

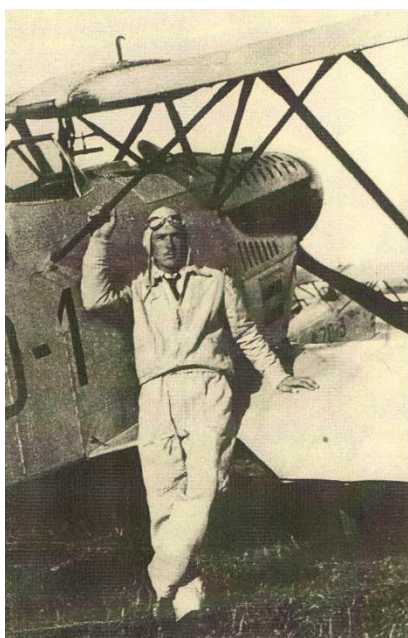

Јосип Крижај је рођен 13. марта 1911. године у Коприви код Сежане, Словенија.

После основне школе, завршио је 1930. године подофицирску пилотску школу у месту Цапуо код Наполија, као први у рангу. Због националне припадности преведен је 1931. године у резервног наредника Краљеве Аеронаутике (Италијанског ратног ваздухопловства). Тражећи посао, живео је код родбине у Ајдовшчини. Приликом вежби на аеродрому Удине, 25. јуна 1932. године извршио је пребег авионом SAIMAN у Југославију. Слетевши у Љубљану изазивао је међународни инцидент. Завршавајући

гимназију, млади Крижај тражи и добија држављанство и већ од 1934. године почиње да лети у Србији: Сомбору, Панчеву и Смедеревској Паланци, и признају му се чин наредника-пилота инструктора у обуци војних кадета. Склопио је брак са пилоткињом *Јеленом Стефановић*.

Опредељени антифашиста, страствени пилот, Јосип Крижај је 26. августа 1936. године, преко Париза стигао у Мадрид и постао добровољац-пилот Републике Шпаније по имену *JOZE ANTONIO GALLASSO*.

Већ 11. септембра 1936. године из базе Албасете, лети на авиону *Њепор Делаж 52* пратећи шпанске бомбардере. Другог дана обара италијанског пилота код места Салансо. Интензивним летовима нанизао је три регистроване ваздушне победе и налетео преко 100 сати. *Јосип Крижај – JOZE GALLASSO* прима од војног министра одликовања за храброст, унапређен је у чин поручника пилота ловца и постављен за командира ловачке ескадриле за ширу одбрану Мадрида.

14. или 15. октобра 1936. године као вођа 3 авиона *Девоатин Д.371* у пратњи бомбардера, напала их је група италијанских *CR-32*. Крижај

се нашао у нишану италијанског пилота **Магистринија**, који му је иначе био колега из пилотске школе. Мотор авиона је погођен и Јосип је рањен искочио падобраном код места Таксо на реци Талавера. Крижај је заробљен, одведен у тврђаву Саламанка, где бива до јануара 1937. године. По

размени са непријатељским заробљеницима, 27. јула 1937. године, са пасошем је преко Париза враћен у Југославију. Већ октобра 1937. године, Крижај илегално опет стиже у Мадрид. Постављен је за командира ловачке ескадриле за одбрану ширег рејона источне Шпаније. На авиону **Поликарпов И-5** успешно лети сложене задатке све до пролећа 1938. године. Његов авион је носио број „13“, којег многи добро памте.

Као војни пилот-инструктор Краљевине Југославије, Крижај је летео више типова авиона у Земуну, Панчеву, Краљеву и Сарајеву, где је 1941. године заробљен.

Успео је да побегне и вратио се у Рачу код Крагујевца, где му је супруга родила сина Миомира. **Од 1. новембра 1944. године, ступио је у јединице 21. дивизије НОВ.** Из Панчева је у чину млађег водника-пилота распоређен у 3. ескадрилу 112. ловачког пука код Великих Радицаца.

Интензивно лети на свим типовима авиона ЈаК у припреми и извођењу „Сремске офанзиве“. Остварио је преко 50 ратних задатака, унапређен је у чин поручника, више пута одликован и остао је активан официр-пилот у ловачким јединицама РВ после ослобођења Југославије.

У чин капетана РВ пилота унапређен је 1947. године. Последња дужност му је била оперативац у команди ловачких јединица на аеродрому Љубљана. Дана **8. октобра 1948. године**, у веома неповољним метеоролошким условима, Крижај је авионом ЈаК смртно настрадао на

планини Снежник код села Гоманци, на граници Словеније и Хрватске. И након тродневног трагања, сахрањен је са свим војним почастима на гробљу Жале у Љубљани. Пилот антифашиста Јосип Крижај, је међу пилотима упамћен као изузетно талентован, страствен војни пилот, који је у ратовима и јавно демонстрирао сво умеће и лепоту летења. Водио групне и индивидуалне наступе. За многе младе ваздухопловце Југославије, па и у Свету, је упамћен као тема и личност која се не заборавља.

Петер Жигон, аутор ове приче, пензионисани је пуковник авијације-пилот и члан је ***Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије*** (УПВЛПС).